

DÜNKÜ FRANSIZLAR

BLAK BEY VE OĞLU

M. Alexandre Blacque Ve Edouard Blacque

M. Münir Aktepe

I

M. Alexandre Blacque Bey :

XVIII. yüzyılda, Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk Türk matba'asının kuruluşunda Fransa'dan alınan fikirler ne derecede etkili olmuş ise, XIX. yüzyılda, ilk Türk gazeteciliğinin te'sisinde dahi yine Fransa'nın te'siri ve yardımları büyük olmuştur diyebiliriz.

Osmanlı Devleti'nin yenilik taraftarı olan pâdişahlarından II. Mahmud, bugüne kadar elde edilen bilgilere nazaran, Türkiye'de evvela ciddî şekilde Türkçe ve Fransızca resmî bir gazetenin yayınlanmasına teşebbüs eden ilk hükümdardır. II. Mahmud, Takvîm-i Vekâyi' ihdâsına dâir ferman buyurduğu «Hatt-ı hümayûn»da şöyle diyordu :

«Kâim-i makam Paşa, bu husûsun sûret-i tanzimine bakılması pekçok vakitden-berü emelim idi. Ancak vakt ü mevsimi henüz gelmemiş olduğundan, vaktine ta'likan sükûtu ihtiyâr etmekte idim. İşte lillâhi'l-hamd mevsim ve sırası gelüp, şer'-i şerîf ve nizâma aslâ dokunur yeri olmadığından mâ'adâ, mülkçe pekçok menâfi'i olacağı dahi cümle tarafından teslim ve istihsân olunmuş. Bu sûretde, takrîrinde beyân olunduğu üzere, bu husûsa nezâret için Es'ad Efendi Nâzır, Sârim Efendi ile Sa'id Bey dahi ol-vechile me'mûr ve ta'yîn kılunsun»¹.

1 Ahmed Lütflü Efendi, *Târih*, İstanbul 1292. c. III, s. 156-157; Mustafa Nihad, *Yüz Senelik Gazeteciliğimiz*, (*Aynı Târîhi*) (Eski harflerle), Ankara 1928, nr. 46-53; Osman Nuri, *İlk Gazete (Şehr-emâneti Mecmu'ası)*, sene 4, sayı 41, İstanbul 1928, s. 276/280; Ebüzziya Tefik, *Sâhnâme-i Hadîka*, sene 1290, s. 65-88.

Esâsen Fransa İhtilâli (1789) senelerinden itibaren, İstanbul'daki Fransızlara bâzı havâdisler vermek ve Devlet-i aliyye'yi Avrupa olaylarından haberdâr etmek üzere, İstanbul'da *Bulletin de Nouvelles* isimli Fransızca basit bir gazete intişâr etmekte idi. Fransa hükûmeti, 1792'de İstanbul'a yolladığı Descorches ve 1795-1797 tarihleri arasında gönderdiği Verninhac² gibi elçileri vâsıtasıyla yeni Fransa Devleti'ni, Osmanlı İmparatorluğu'na yakinen tanıtmak ve isindirmek için geniş ölçüde siyasî fa'aliyetler gösteriyordu³. Bu nedenle, 13 Ağustos 1794 tarihinde, İstanbul'da, Fransa Sefâreti binâsında nihâyet ciddî bir matba'a kurulmuş ve başına da Allier adında bir Fransız tâyin olunmuştu. Bunun yanına dahi dört mürettib ustası ile bir baskı ustası verilmek sûretiyle, Fransızca gazetenin neşrine başlanmıştı. 1797 senesinde ise, Aubert-Dubayet'nin Fransız elçisi olarak İstanbul'a gelmesinden az sonra, İstanbul'da *Gazette Française de Constantinople* adı ile ikinci bir Fransızca gazete intişâr etti; fakat 1798 yılında Fransızların, yâni Napoléon Bonaparte'm Mısır'ı işgal etmesi üzerine, 5 Ocak 1799'da meydana gelen, Osmanlı Devleti ile İngiltere Krallığı arasındaki anlaşma sonunda⁴, İstanbul'da bulunan Fransa Sefâreti İngilizler tarafından işgal olunduğu için bu Fransızca gazetelerin fa'aliyeti de durmuş ve matba'aları dahi kapatılmıştı⁵.

İstanbul'a paralel olarak ve henüz *Takvim-i Vekâyi*'in intişârından önce, İzmir şehrinde dahi Fransızca bâzı gazeteler çıkmakta idi. Meselâ Charles Tricon tarafından yayınlanan *Smyrneen* ve *Le Spectateur Oriental* (Journal Commercial, Politique et Littéraire) adlı gazeteleri bu meyânda zikretmek mümkündür. Ancak bunlardan bilhassa ikincisi, bu esnâda Fransızlar'ın Akdeniz mes'elesinden dolayı rakîbi bulunan İngiltere ile Rusya'ya karşı, zaman zaman ta'rizkâr yazılar yazdığı için, İstanbul'daki Fransız Sefiri ve İzmir'deki Fransız Konsolosu çok güç durumlarda kalıyordu; dolayısıyla bu gazetelerin de vakit vakit neşrine mâni olunuyordu.

Nihâyet İzmir'de yayınlanan *Le Spectateur* adlı gazetenin or-

2 M.A. Ubicini, *Lettres sur la Turquie*, Paris 1853, Birinci kısım, s. 257.

3 Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, Ankara 1947, C. V, s. 24-25, 29.

4 Enver Ziya Karal, *Aynı eser*, C. V, s. 34; Reşad Ekrem Koçu, *Osmanlı Mühdeleri*, s. 118.

5 Selim Nüzhet, *Türk Gazeteciliği, 1831-1931*, İstanbul 1931, s. 15-16.

taklarından Didier bu yüzden gazeteciliği bırakmak mecbûriyetinde kaldı. Fakat diğer hissedar Blak Bey (Monsieur Alexandre Blacque) ise, gazeteyi neşre devam etti. Esâsen kendisi *Le Spectateur Oriental*'in sâdece sâhibi değil, aynı zamanda muharriri idi. Bizim üzerinde durmak istediğimiz, Osmanlı İmparatorluğu'nun gazetecilik, aynı zamanda siyâset âleminde özel bir yeri bulunan, meşhur Blak Bey âilesi de böylece ortaya çıkmış oldu.

Osmanlı Arşiv vesikalarında ve târihi kaynaklarında, adı «Blak = بلق» veya «Bulak = بولاق» imlâları ile yazılan Monsieur Alexandre Blacque, 1797 yılında Paris'de doğmuştu⁶ ve esas mesleği avukatlık idi. Babası dahi avukat olup, Fransa İhtilâli sırasında Kral XVI. Louis'yi ihtilâlcilere karşı savunduğu için daha sonra Fransa'da kalamamış ve Osmanlı İmparatorluğu'na iitcâ ederek, bir rivâyete göre Marsilya'dan İzmir şehrine gelerek yerleşmişti⁷. Bu itibarla, oğlu da babası gibi avukat ve aynı zamanda gazeteci olmuştu. Türkler'in kısaca Blak Bey dedikleri bu zât, gazeteciliği esnasında, İzmir'deki Fransız tüccarlarının menfa'atlerini dahi koruduğu için evvelâ onların i'timadını kazanmış, daha sonra da kendilerinin ticârî sahada mümessili olmuştu. Bir taraftan da bu dönemdeki Yunan harekâtı dolayısıyla gazetesinde, Devlet-i aliyye ile Yunanistan arasındaki siyâsî münâsebetlere dâir en ciddî ve ma'kul makaleleri yayınlamakta idi. Nihâyet Osmanlı İmparatorluğu'nun durumunu çok iyi bildiği için Doğu'da her mes'eledede onun fikrine mürâcaat olunan, salâhiyet sâhibi bir adam hâline geldi⁸.

6 Başbakanlık Arşivi, *Sicil-i Umûmi Defterleri*, nr. 1, s. 1016.

7 Başbakanlık Arşivi, *İrade Defteri*, Hâriciye, nr. 13123/2; Sâlih Hayri, *Hayr-âbâd*, vrk., 41/b-42/a, Tarih Araştırmaları Enstitüsü Kitab., T. yaz., nr. 21; Ahmed Lütfi Efendi, *Vekâyi'-nâme*, İstanbul 1302; C. V, s. 46.

8 M.A. Ubicini, *Lettres sur la Turquie, ou Tableau statistique, religieux, politique, administratif, militaire, commercial etc. de l'Empire Ottoman, depuis le Khattî-Cherif de Gülchané 1839*, Première partie, Paris 1853, s. 257-260; J. Muller, Blacque maddesi, *Dictionnaire de la conversation*, C. III, Paris 1873, s. 258. vd.

9 Selim Nüzhet, *Türk Gazeteciliği*, s. 21-22; İbrahim Alâeddin, *Meşhûr adamlar*, İstanbul 1933-1935, C. I, s. 153; *Sicil-i Osmânî* müellifi Mehmed Süreyya Bey ise, bunların aslen İtalyan olduğunu yazar. Bk. *Adı geçen eser*, C. IV, s. 874.

10 Selim Nüzhet, *Aynı eser*, s. 22'den naklen bk. A. Baratta, *Constantinople effigiata e descritta Foutana*, Torino 1840, s. 236.

Blak Bey, bu devrede Yunanlılar'ın Osmanlı Devleti'ne karşı olan politikasına hücumu, daha ziyâde Fransızlar'ın Doğu siyâseti nokta-i nazarından yapıyor ve dolayısıyla Akdeniz'e çıkmak isteyen Rusya'yı devamlı şekilde ithâm ediyordu. Nihâyet 23 Nisan 1827'de Yunanistan Cumhuriyeti seçilen Kont Kapo D'İstria'ya¹¹ karşı, gazetesinde sert bir dil kullanmağa başladı. Halbûki bu târihlerde Fransa, İngiltere ve Rusya ile arasında bulunan ihtilâfî hâletmiş ve bu üç devlet, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı anlaşma yoluna girmişti¹². Bu sebeble 23 Ağustos 1827'de, Rus sefirinin mürâca'atı üzerine, Fransa, Blak Bey'e gazetesindeki cür'etkâr lisânını değiştirmesini ve Rusya'ya hücum etmemesini bildirdi. İzmir'de bulunan Fransız Konsolosu Monsieur Castagne bunun üzerine, *Le Spectateur Oriental* gazetesinin sâhiblerine gereken tâlimâtı verdi. Ancak Blak Bey ve iş arkadaşı, Fransız Sefâreti'nin kendilerine bu husûsta ne şekilde hareket etmeleri lâzım geldiğine dâir tâlimât vermesini isteyince, Fransız Sefâreti, gazetecileri cevâbsız bıraktı. Bunun üzerine Blak Bey, Osmanlı Devleti tarafını müdâfa'a ederek, Rusya ve Yunanistan'a; Mısır mes'elesinden dolayı da Avrupa devletlerine karşı, yayınlamakta olduğu gazetede tekrar şiddetle hücumla geçti¹³. 11 Ekim 1827 tarihinde, Avrupalı mütefiklerin menfa'atine dokunur bir diğer makalesi münâsebetiyle, nihâyet Blak Bey'in gazetesi bir ay süre ile kapatıldı. Buna rağmen Blak Bey bu müddet zarfında dahi sâdece iktisâdî konuları ihtivâ eden birtakım broşürler yayınlamak sûretiyle, yine neşir hayatına devâm etti. 16 Kasım 1827'de *Le Spectateur Oriental*, eskisinden daha ziyâde Türkleri iltizâm eder şekilde intişâra başladı. 8 Aralık 1827'de, Rusya, İngiltere ve Fransa ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki siyâsî münâsebetler kesilip, bu üç

11 Asıl adı Jean Antoine idi. Korfu adası'nda doğmuş ve daha sonra Rusya himâyesinde, Yunanistan'ın siyâsî işlerini yürütmüştü. Rus Çarı I. Aleksandr'ın teveccühünü kazandığı için Hâriciye Vekâleti'nde müsteşar oldu. Rusya'nın hizmetinden ayrılmasını müteakib, Yunan İhtilâli sonunda, muvakkat olarak kurulan Yunanistan hükûmeti döneminde Cumhuriyetçi seçildi ve 1831'de Napoli'de Mavromihalis tarafından öldürüldü. Bk. İbrahim Alâeddin, *Meşhur adamlar*, İstanbul 1933-35, C. III, s. 864 ve Yorga, *Osmanlı Tarihi*, C. V, 1774-1912 (Bekir Sıtkı Baykal tercümesi), Ankara 1948, s. 140.

12 6 Temmuz 1827 Londra Anlaşması için bk. Enver Ziya Karal, *Aynı eser*, C. V, s. 121.

13 Ahmed Lütfî Efendi, *Tarih*, İstanbul 1252, C. V, s. 46-47.

devletin sefirleri İstanbul'dan ayrılırken, Blak Bey, Fransızlar'ın İzmir ticâret mümessili Monsieur Salzani (?) ile birlikte, İzmir'in Urla İskelesi denilen mevki'inde, Fransız Sefiri ile İzmir'deki Fransızlar adına bir görüşme yaptı. Ancak Fransız Sefiri, Blak Bey'e gereken önemi vermediği için Blak Bey 22 Aralık 1827 tarihli gazetesinde, Fransa'nın Doğu siyâsetini bir baş-makale ile tekrar ciddi şekilde tenkid etti.

Fransa Sefiri'nin İstanbul'dan ayrılması üzerine, Türkiye'deki Fransızlar'ın haklarını Hollanda Konsolosluğu tedvire me'mûr edilmiş bulunuyordu. Blak Bey bu husûsu ele alarak, bu def'a «Türkiye'de sâhibsiz kalan Fransızlar'ı, Türk hükûmetinin bir baba sefkati ile himâye ettiğini» yazmağa başladı. «Fransa'nın bu bâdireye sebsiz yere girmesi, an'anevî ve sâmimi bir münâsebeti bu sûretle ihlâl etmesi her hâlde tahti'e olunacak ve Fransız efkâr-ı umûmiyesi bu vaz'iyetin vehâmetini anlayarak, mes'ûllerini araştıracaktır» diye, açıktan açığa Fransa'ya karşı ta'arruza geçti¹⁴.

Bu esnâda İzmir'de Fransız Konsolosluğu olmadığı için bu def'a Fransa'nın Türkiye'deki işlerine bakan Hollanda Konsolosu, bu çeşit yazılar yüzünden vâki' olan şikâyetler sonucu, Blak Bey'in İzmir'deki matba'asına cebren girdi ve baskı makinalarını müsâdere ederek, Hollanda Konsolosluğu'na nakl ettirdiği gibi, Blak Bey'i dahi üç gün nezâret altında bulundurdu.

Blak Bey daha sonra, haftada bir yayınlanmak üzere, Ocak 1827'den itibaren *Courrier de Smyrne* adlı, İzmir'de üçüncü bir gazete neşrine başladı ve yine Türkler lehinde yazılar yazdığı için İzmir'de çok rağbet gördü. Blak Bey genel olarak, Yunanistan Cumhurbaşkanı Kapo D'İstria ile onu himâye eden Ruslar'a hücum ediyor, Türkler'in da'vâlarında haklı bulunduğunu isbâta çalışıyordu. Nihâyet Ruslar'ın Bâb-ı âlî nezdinde vukû' bulan mürâca'atları üzerine, 5 Ağustos 1830 tarihinde, İzmir Mütessilimi Ömer Lütfî Efendi mes'elenin tahkikine me'mûr oldu. Blak Bey'in İzmir tüccârları önünde yapılan soruşturması sonucu, İzmirliiler Blak Bey ve çıkardığı gazeteden memnûniyetlerini beyân ettikleri için Mütessilim Ömer Lütfî Efendi de neşir edilen gazetenin zararı değil, bi'lakis fâidesi bu-

14 Selim Nüzhet, *Aynı eser*, s. 23-25.

lunduğu yolunda İstanbul'a cevâb yazdı¹⁵. Aslında Mütesellim Rusya'nın baskısına mukâbil, Blak Bey'i korumak istiyordu. Nihâyet Bâb-ı âlî'nin, soruşturmanın devâmı husûsundaki ısrarı karşısında, Blak Bey'in Fransız teba'ası olması dolayısıyla, kendisine daha fazla müdâhale edilemeyeceğini, gerekirse, Fransız Sefâreti'nin bu mes'eleye el koyması lâzım geldiğini İzmir Mütesellimi Bâb-ı âlî'ye bildirdi.

Böylece inkişâf gösteren yeni durum müvâcehesinde, Blak Bey'e yeni bir şikâyete sebebiyet verdiği takdirde, gazetesinin, daha önce de olduğu gibi, tekrar kapatılacağı husûsu bu def'a Fransız Sefâreti tarafından resmen kendisine yazıldı ve Avrupa'ya, bilhassa Rusya'nın Balkanlar'daki emellerine karşı Türkleri müdâfa'a etmiş olan Blak Bey nihâyet çâresizlik içinde kaldı. Ancak bu vaz'iyeti gayet yakından tâkib eden Osmanlı Pâdişahı II. Mahmud, zamanında meseleye müdâhale ederek, himâye ettiği bu zâtın derhâl imdâdına yetmiş ve Devlet-i aliyye hesabına fransızca bir gazete çıkarmak üzere kendisini İstanbul'a çağırdığı için, Blak Bey de, İzmir'den ayrılarak, 1831 yılında İmparatorluğun merkezine, İstanbul'a yerleşmişti¹⁶.

II. Mahmud, Osmanlı Devleti'nin durumunu doğrudan doğruya ecneblere anlatabilmek maksadiyle, fransızca bir gazete yayınlamayı düşündüğü için bunun başına Blak Bey'i getirmişti. *Le Moniteur Ottoman* adı ile neşir sahasına konan bahis konusu bu gazete, yarı resmî olmakla beraber, devletin daha ziyâde siyâsî mes'eleleri üzerinde duruyordu. Bu esnâda *Takvîm-i Vekâyi'* ise, henüz intişâra başlamamıştı. 1832'den itibaren 1838 yılına kadar geçen süre içinde de bu gazete, haftada bir çıkması lâzım gelirken, ancak senede 30 nüsha kadar yayınlanabilmişti. Fakat *Takvîm-i Vekâyi'* yanında Blak Bey'in başında bulunduğu, yâni müdürlüğünü yaptığı *Le Moniteur Ottoman*'nın, fransızca *Takvîm-i Vekâyi'* olarak¹⁷ neşrine de-

15 Ahmed Lütfî Efendi, *Târîh*, İstanbul 1292, C. III, s. 98 v.d.

16 M.A. Übicini, *Lettres sur la Turquie*, Paris 1835, s. 257-260; İbrahim Alîeddin, *Meşhur adamlar*, c. I, s. 154; Vedat Günyol, *Matbu'at* (Türkiye kısmı) *İslâm Ansiklopedisi*, cüz 73, s. 367; Osman Nuri, *Abdülhamid-i sâni ve Devr-i saltanatı*, *Hayât-ı husûsiyye ve siyâsiyyesi*, İstanbul 1327, c. II, s. 564; Reşat Ekrem Koçu, *İstanbul Ansiklopedisi* (Blacque Bey mad.), c. V, s. 2834.

17 Başbakanlık Arşivi, *Sicill-i Umûmî Defterleri*, nr. 1, s. 1016; Osman Nu-

vam edilmesi, yine birçok hâdiselere sebep oluyordu. Bu neşriyât, bazı Avrupa Devletleri'nin menfa'atine dokunduğu için bunlar sefirleri vâsıtasıyla, Bâb-ı âlî nezdinde şikâyetde bulunuyorlardı. Bir Fransız'ın, Türkler lehinde bu kadar sâimî davranması ve birçok mes'elelerde Osmanlı İmparatorluğu'nu uyarması, onlara yardımcı olması bazı yabancı ülkelerin işine gelmediği için Blak Bey'e çok kızıyorlardı¹⁸.

Buna rağmen Devlet-i aliyye, A. Blak Bey'den, onun çıkardığı gazetelerde yayınladığı makalelerden el'an a'zamî derecede istifâde ediyordu. Paris Orta elçisi Âmedî Mustafa Reşid (Paşa), 1834 yılında İstanbul'a gönderdiği şifreli bir mektubda, A. Blak Bey'in yazacağı makalelerle, Osmanlı İmparatorluğu'na yardımcı olmasını istiyor ve diyordu ki :

«... Mücerred kerâmât-ı bâhire-i Hazret-i şehinşâhî âsâr-ı celi-lesinden olmak üzere, Fransa ehâlisinin bugünlerde gereği gibi zihin ve i'tikadları değişmekte ve bir taraftan dahi celb olunan gazeteciler gayrete getirilmekte olduğundan, şu esnâda çıkan gazeteler Devlet-i aliyye hakkında edibâne ve munsifâne lisan kullanıp, Mehmed Ali'yi tezyif etmekte olmaları ile Bulak ma'rifetiyle kaleme aldırılıp irsâl buyurulacak müsveddeden başka, Devlet-i aliyye'nin usûl-i hasenesine dâir, Avrupalı'nın zihinlerine te'sir edecek sûrette dahi, Takvîm-i vekâyi' nüshalarına bazı mevadd-ı münâsibe yazdırılıp, fransızcaları bu tarafa irsâl buyuruldukca, burada dahi, nakil ve hikâye tarîkı ile her bir şey gazeteye bastırılacağından, şu aralık ziyâdesile fâidesi olacağı beyânı ile arıza-i ubeydânem terkîm ve takdîmine ibtidâr kılındığı muhât-ı ilm buyruldukta, her hâlde emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir»¹⁹.

ri Bey, bu iki gazete arasındaki farkı şöyle belirtiyor : «*Le Moniteur Ottoman* gazetesinin nev'ama türkçe bir sureti demek olan *Takvîm-i vekâyi'* gazetesi çıktı. Bu iki gazete arasında bir fark varsa, o da *Takvîm-i vekâyi'* hükûmete âit evrakı neşir ile iktifâ ettiği hâlde, diğerinin kısm-ı resmiden başka, menâfi-i devleti temhid ve müdafa'aya mahsus bir de gayr-i resmi kısmı bulunmasından ibâret idi...». Bak, *Abdülhamid-i sâni ve Devr-i saltanatı*, İstanbul 1327, c. II, s. 564.

18 Bak, Osman Nuri, *Aynı eser*, c. II, s. 565.

19 Mustafa Reşid Paşa'nın Paris ve Londra Sefâretleri esnasındaki siyâsî yazıları. Baş-vekkâlet Arşivi, *Mesâil-i siyâsiyye Fransa 1-2*; Bu şifre için bak,

A. Blak Bey, bu sûretle, 1836 târihine kadar, II. Mahmud'a, dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu'na yardımcı oldu. Nihâyet ölümü ile sonuçlanan hâdise Blak Bey da'vasını kapadı.

A. Blak Bey oğlunun tahsili için veya II. Mahmud tarafından kendisine verilen özel bir görevi yerine getirmek üzere Fransa'ya giderken, yol üzerinde, Malta adası'na uğramıştı. 1836 yılında ise, Blak Bey'in bu adada ölmüş olduğu haberi İstanbul'a geldi²⁰. Az sonra da zehirlendiği şübhü buldu. İngiliz gazeteleri bu ölüm olayında Rusları suçluyor; Rus gazeteleri de bi'l-mukabil İngilizleri ithâm ediyorlardı. Ancak hakikat olan bir şey varsa o da Blak Bey'in anormâl şekilde ve âni olarak Malta'da vefât etmiş olması idi²¹.

Avrupalılar, Türklere taraftar bulunan bir yabancı gazeteciyi böylece ber-teraf etmişlerdi.

1836 yılında Devlet-i aliyye'nin Paris Büyük elçisi olarak Fransa'da bulunan Mustafa Reşid Paşa, bu havâdisi Fransız gazetelerinde okuduktan sonra, İstanbul'a gönderdiği şifreli bir mektubda, A. Blak Bey hakkında şöyle diyordu :

«... Gazetelerin birinde Vekâyi'-hâne-i Âmire me'mûru Mösyö Blak'ın Malta adasında bahteten vefâtı lâkırdısı görülüp, mersûm buralarda kuvve-i kariha ve kalemiyyesiyle meşhûr ve kendüsü dahi Devlet-i aliyye'ye sâdik âdem olarak şu esnada bu tarafa gelmesinin politikaca pek çok fâideyi müntic olması me'mûl olunmakta iken, vefâtı lâkırdısının zuhûru doğrusu bendenize bâis-i te'essüf olmuş ve egerçi, hâl-i hazırda İtalya'nın ba'zı mahâllerinde kolera zuhûru

Târih Vesikaları, c. II, sayı 9, s. 211. Sene 1834 ve c. III, sayı 15, s. 218. 2 Ekim 1836 tarihli vesikalar.

20 Osman Nuri, *Aynı eser*, C. II, s. 565.

21 Selim Nüzhet, *Türk Gazeteciliği 1831-1931*, s. 34; Ahmed Lütfi Efendi, Blak Bey'in 1253 (1837) yılında vefât ettiğini kayd ediyor. Bk. *Vekâyi'-nâme*, Üniversite Kütüphanesi, TY. nr. 4812, C. XIII, vrk. 14a. Mustafa Reşid Paşa'nın Paris ve Londra Sefâretleri esnasındaki siyâsî yazıları (*Târih Vesikaları*) C. II, sayı 9, s. 211, not 1; M.A. Ubicini, *Adı geçen eser*, Paris 1853, s. 259. Blak Bey'in ölümünden sonra yerine, Trablusgarb hânedânından olup, ma'lûmat sâhibi ve bu sırada Fransa'dan İstanbul'a gelmiş bulunan Hason Efendi, Hâcelik ve rütbe-i sâlise ile aynı zamanda kendisine bol miktârda para verilme sûretiyle, Fransızca Takvim muharrirliğine getirildi (Hicrî 1252, Milâdî 1836-1837 senesi olayları). Bak. Ahmed Lütfi Efendi, *Târih*, İstanbul 1302, C. V, s. 46-47.

söylenmekte ise de, Malta tarafında, o makûle hastalık işidilmediğinden, bunun birden-bire ölmesi, çünkü buralara geldiğinde Devlet-i aliyye'nin mehâsin-i seniyyesini herkese lâıykı vechile tefhîm ile halkı bir kat daha ısındırmaya çabalıyacağı ve kendisinin bu sûrete iktidârı ma'lûm olduğundan, düşmanları tarafından, tertîb üzere tesmîm ettirilmiş sûretini dahi hatıra getirmiş olup, her ne ise, henüz vefâtı haberi tahkik mertebesinde olmadığına ve doğru olup-olmadığı elbette Der-sa'adet'de ma'lûm olacağına binâen keyfiyyetin iş'arı himmet-i devletlerine mütevakkıf mevaddan olduğu ... beyânı ile arıza-i bendegânem terkîmine ibtidar kılındı. 3 Temmuz 1836»²².

Bu mektub, A. Blak Bey'in Osmanlı Devleti'ne ne kadar bağlı bulunduğunu açıkça ifâde etmektedir. Aynı zamanda olaydan birkaç ay sonra Hâriciyye Nezâreti'ne getirilecek olan Mustafa Reşid Paşa'nın Blak Bey'e verdiği önemi de göstermektedir.

Son devir Osmanlı Vak'a-nüvisi Ahmed Lütfi Efendi ise, Blak Bey hakkında, onun ölümünden sonra, sitâyışkâr bir ifâde ile şunları yazmaktadır :

«Sultan II. Mahmud devrinde, Mısır mes'elesinin ortaya çıktığı sıralarda, İzmir'de Fransızca olarak yayınlanan gazetenin muharriridir. Aslen Fransa'lı olup, ma'lûmat sâhibi bir insan idi. A. Blak Bey'in kalemi ile neşr olunan gazete sütunları, Mısır mes'elesinde Saltanat-ı Seniyye'nin ne kadar haklı olduğunu Avrupa'ya karşı gâyet hakîmâne ve müdekkikâne bir şekilde müdâfa'a etmiş ve bundan dolayı da Pâdişâh'ın teveccühünü kazanmıştır.

1247 târihinde, Takvim-i Vekâyi' nâmiyle türkçe resmî gazetesinin icâdı sıralarında (İlk sayısı 25 Cemâziye'l-evvel 1247/1 Kasım 1831 târihinde çıkmıştır)²³, Fransızca Takvim-i Vekâyi' için de A. Blak Bey, İzmir'den İstanbul'a getirilerek, fevka'l-âde ma'âş verildi. Âilesine mahsûs olmak üzere, Kadıköy'de cesîm bir yalı tahsis olundu. Kendisi Takvim-hâne'de çalıştı. Çıkardığı gazete nüshaları, erbâbı arasında mahfûz-ı kütüb-hâne-i i'tibârdır. 1253 (1837) yılında

22 Mustafa Reşid Paşa'nın Paris ve Londra elçilikleri esnasında siyâsî yazıları. Başvekkâlet Arşivi, sandık 153, karton 1, evrak 13 mefûfları için bak, *Târih Vesikaları*, C. III, sayı 13, s. 51, Ağustos 1944.

23 Bk. ilk çıkan nüshanın tarihine; Selim Nüzhet, *Adı geçen eser*, vesikalar kısmı.

vefât etti. Müteveffânın hüsn-i hizmetini, sadâkatini takdiren âilesi erkânına İzmir gümrüğünden bol ma'âş ihsân olundu»²⁴.

Osmanlı İmparatorluğu'na bu kadar sâdik çalışmış olmasından dolayı, II. Mahmud kendisine bir kıt'a murassa' iftihar nişan-ı âlisi dahi vermişti²⁵.

II

Edouard Blacque :

M. Alexandre Blacque'in oğludur. Hicri 1240 (1824-1825) yılında İzmir'de doğdu¹. Yukarıda açıkladığımız sebeplerden dolayı, bilâhîre babasıyla birlikte İstanbul'a geldi ve burada yaptığı ilk öğrenimi müteâkib, on iki yaşlarında bulunduğu bir sırada, rivâyete nazaran, babası kendisini tahsil için Paris'e götürürken, yolda uğradıkları Malta adası'nda, babası zehirlenerek öldürüldüğünden yetim

24 Ahmed Lütü Efendi, *Vekâyi-nâme* (Üniversite Kütüphanesi, TY. nr. 4812), C. XIII, vrk. 13b ve *Aynı eser*, İstanbul 1252, C. V, s. 46-47; Blak Bey'in ölümünden sonra âilesine ve çocuklarına ihsan olunan ma'âş almaya me'mûr, vekil İlyâ Dapri'nin bir dilekçesi örneği :

«Ma'rûz-ı bendeleridir ki,

Gazeteci sâbık müteveffâ Blak'ın iyâl ve evlâdlarına ihsân-ı âli buyurulan bin kuruş ma'âşın mah-be mah ahz-u kabzına mersûm tarafından tevkiil olduğuna mebni güzêran eden mâh-ı Cemâziye'l-âhîr'in ma'âşının i'tâsı husûsu için Mâliyye Nâzırı devletlü Efendi hazretlerine havâlesi ile hazîne-i celîle tarafından İfâsına müsa'ade-i aliyyeleri bi-dirig ve erzân buyurulmak bâbında emr ü fermân hazret-i men-lehül-emrindir. Fl. 24 Receb sene 1256 (21 Eylül 1840).

İlyâ Dapri (إلياء داپري)

Mâliyye Nâzırı Müşîr-i mükerrrem sa'âdetlü, atüfetlü Paşa hazretleri. İc-rây-i iktizâsına hümnet buyurula deyü. Fl. 24 Receb sene 1256. Bak, Başbakanlık Arşivi, Cevdet-Ma'ârif, nr. 6771 ve bu hususla ilgili diğer vesikalar için bak, Aynı tasnif, nr. 3489, 4222, 4630.

25 Başbakanlık Arşivi, *Sicül-i ahvâl Defterleri*, nr. 1, s. 1016.

1 Başbakanlık Arşivi, *Sicül-i Umâmî Defterleri*, c. I, s. 1016; Reşat Ekrem Koçu, yanlış olarak İstanbul'da doğduğunu yazar. Hâlbuki bu tarihte babası Alexandre Blacque Bey henüz İzmir'de bulunmaktadır. Bak, *İstanbul Ansiklopedisi* (Edouard Blacque Bey md.), c. V, S. 2834.

kaldı². Ancak kadir-şinâs Osmanlı Pâdişahı II. Mahmud derhâl bu çocuğun imdâdına yetişmiş ve ihsân buyurulan ücretle küçük E. Blacque Efendi, Paris'de Panthéon civârında olan meşhûr Sainte-Barbe Kolleji'nde tahsiline devam edebilmisti³. Aynı tarihlerde Osmanlı hâriciyyecisi Mustafa Reşid Bey dahi, Devlet-i aliyye'nin fevka'l-âde sefiri olarak, zaman zaman Paris'de ve Londra'da bulunduğu için küçük Blacque Efendi'ye, babasıyla olan eski dostluğuna binâen, geniş ölçüde yardım ediyordu. E. Blacque nihâyet 1258 (= 1842) senesinde İstanbul'a, âilesinin yanına döndü. Bu esnada henüz on sekiz yaşlarında idi. Fakat başta Fransızca olmak üzere, İngilizce, İtalyanca ve Rusca ile Türkçe gibi bâzı dilleri okuyup yazıyor ve görülebiliyordu. Bu nedenle ilk def'a bin kuruş ma'âş ve tercümanlık göreviyle, İstanbul'da Liman-odası'na memûr oldu⁴. Hicri 1262 (= 1846) senesi başlarında, Bâb-ı âlî'den tahsis buyurulan iki bin beş yüz kuruş ma'âş ile İstanbul'da çıkmakta olan *Courrier de Constantinople* gazetesinin muharrirliğine tâyin edildi ve Hicri 1265 (= 1849) yılında rütbe-i sâniye sınıf-ı sânisine yükseltildi.

Böylece küçük Blacque Bey dahi babası gibi Osmanlı Devleti'ne bir taraftan da kalemi ile yardıma başlamış oldu. Hicri 1269 (1852-1853) yılında ise, ma'âş üç bin kuruşa terfi ettirilerek, Devlet-i aliyye'nin Paris sefâret-i seniyyesi Ma'iyyet me'mûrluğuna gönderildi ve 1270 (1853-1854)'de beş bin kuruş ma'âş tahsisi ile bu dâirede Baş-kâtib oldu. Uzun süre aynı hizmette kaldı. 1272 (1856)'de sınıf-ı mütemâyiz rütbesine yükseldi. Blacque Bey artık, Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'daki siyâsî mes'elelerinde yavaş yavaş söz sâhibi bir devlet adamı olmaya başlamıştı.

Hayr-âbâd adlı eserin mü'ellifi Sâlih Hayri Bey'in kayd ettiğine nazaran, Sultan Abdülmecid devrinde ve Kırım Savaşı sıralarında, Devlet-i aliyye, yeni teşkil etmekte olduğu bâzı askerî birliklere ve

2 Ahmed Lütü Efendi, *Vekâyi-nâme*, c. XIII, vrk. 14a; Mustafa Reşid Paşa'nın Paris ve Londra sefâretleri esnasındaki siyâsî yazıları (*Târih Vesikaları*), c. II, sayı 9, s. 211, not 1.

3 Başbakanlık Arşivi, *Sicül-i Umâmî Defterleri*, nr. 1, s. 1016 ve *Nouveau Petit Larousse Illustré*, Paris 1950, s. 1254; Başbakanlık Arşivi, Cevdet Ma'ârif, nr. 2736. da mevcûd ve Ticâret Nâzırı Paşa hazretlerine hitâben yazılmış, Blak Bey'in mekteb masrafları ile ilgili, 27 Zî'l-ka'de, sene 1255 (1 Şubat 1840) târîhli vesîka.

4 *Sicül-i Umâmî Defterleri*, aynı yer.

okullara sarf etmek üzere, Avrupa devletlerinden borç para almak mecbûriyetinde kalmıştı. Bu münâsebetle, Mehmed Nâmık Paşa Avrupa'ya gönderilmiş ve fakat Paris'de, Londra'da yaptığı temaslar sonunda, Devlet-i aliyye için yüzde beş fâiz ile para te'min edememişti. Bu esnada İstanbul sarrafları da ma'zeret beyan ederek, devlete para vermeyince, derhâl Blacque Bey Avrupa'ya gönderilmiş ve yüzde altı fâiz ile iki milyon kîse tedârik ederek yurda dönmüştü⁵. Blacque Bey nihâyet hicrî 1277 (1860-1861) yılında altı bin kuruş ma'aşla, Napoli şehri Şehbenderliği'ne tâyin edildi⁶ ve hicrî 1283 senesi sonlarına kadar (Mart 1867) burada vazife gördü; Aynı zamanda Ulâ sınıf-ı sânisine terfi' etti.

1867 yılı başlarında, yâni Âli Paşa'nın beşinci sadâreti döneminde, Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa elçileri arasında bâzı değişiklikler yaptığı bir sırada, Edouvard Blacque Bey'in de, Devlet-i aliyye'nin yeni bir ticâret anlaşması imzaladığı Amerika'ya⁷ ilk elçi olarak gönderilmesi kararlaştırılmış bulunuyordu. Aşağıda metnini aynen verdiğimiz irâde-i seniyye incelendiği takdirde, Devlet-i aliyye'nin Amerika'ya bir sefir göndermek istemesinin önemi ve bu arada Blacque Bey'in nasıl gittiği daha iyi anlaşılacaktır. Başbakanlık Arşivi İrâde Hâriciyye kısmında mevcûd vesika⁸ aynen şöyledir:

«Atûfetlû Efendim Hazretleri

Ma'lûm-ı âlî buyurulduğu vechile Amerika Cemâhîr-i müctemi'a-sının gün be-gün cesâmet ve beyne'd-düvel münâsebâtı vüs'at ve ehemmiyyet kesb ederek taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'ye dahi öteden-berü meyl ü meveddeti keyfiyyât-ı meczûmeden olmak hasebiyle orada cânib-i şevket-câlib-i hazret-i mülûkânenen bir sefir-i dâimî bulunması kendülerinin öteden-berü arzû-kerdesi olduğuna ve

5 Bak, Adı geçen eser, vrk. 41b-42a. Sâlih Hayrî Bey, manzûm olan bu eserinde, alınan borç paranın ödenme şekli hakkında da şunları yazmaktadır: «... yüzde altı ile bi't-tesviyye - Ceste ceste olunup te'diyye İki milyon kîseye bi'l-iblâğ - Yine aynıyle verilmek lira sağ Fâ'ize karşılık ancak her sâl - Oldu vergiy-i Mısır'dan İsâl ya'nî taksit ile verildi nemâ - Sayda gümrükleri zamm-ı oldu ânâ Komisyon vâsıtasıyla tertib - Olup ordulara sarf u tesrib...».

6 Sicil-i Umûmî Defterleri, nr. 1, aynı yer; Reşat Ekrem Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, c. V, s. 2835.

7 Halûk Ülman, Türk Amerikan diplomatik münâsebetleri, Ankara 1961, s. 5.

8 Vesika numarası, 13123/2.

Cemâhîr-i mezkûre her ne kadar Memâlik-i mahrûse'ye bu'd mesâfe-de ise de, nüfûzları her yerde câri olup bâ-husûs Girid mes'alesinden dolayı Yunanlar bunları bütün bütün ele alarak esliha ve cihât-ı sâire ile mu'avenetlerine mazhar olmağa pek ziyâde çalışmakta olduklarından, buna mukâbelenin lüzûmu bedîhi idüğüne binâen, dirâyet ve kifâyeti mücerreb ve mevsûk ve mu'temed birinin Amerika'ya sefir-i dâimî ta'yininde fevâid ve muhasenât-ı kesire mütâlâ'ası üzerine, hayli müddetdir İtalya Devleti nezdinde bulunan ve Sefâret-i seniyye emr-i mühimmini hüsn-i rü'yet ve isbât-ı me'ser-i sadâkat ve gayret eylemiş olan sa'âdetlû Rüstem Beyefendi⁹ hazretlerinin bu hizmete ve anın yerine Filoransa Sefâreti'ne dahi Petersburg Sefiri esbak sa'âdetlû Rizâ Beyefendi¹⁰ hazretlerinin ta'yini mukaddemce mutasavver olduğu hâlde, bir taraftan müşârû'n-ileyh Rüstem Bey ma'zeret-i vücûdiyyesinden bahs eylemekde ve diğer cânibden dahi Cenâb-ı Hakk eyyâm-ı ömr ü şevket ve iclâ-i hazret-i mülûkâneyi müzdâd ve efvân buyursun, Tahran Sefiri Hayrullah Efendi'nin¹¹

9 Rüstem Paşa (Françesko). Aslen İtalyandır. 1814 yılında, annesi seyahatte iken Hamburg şehrinde dünyaya gelmişti. 1854 yılında, Mustafa Necib Paşa'nın Trablus'da kâtib ve tercümanı iken şöret buldu. Bilâhire Devlet-i aliyye hizmetine girerek, İstanbul'da Pasaport müdürü oldu. Tahrirât-ı hariciyye kaleminden Floransa maslahat-güzârlığına gitti. Nihâyet Petersburg sefâretine me'mûr edildi. Bir ara Cebel-i Lübnan Mutasarrıfı dahi oldu. 1885 yılında Londra Büyük-elçiliği'ne gönderilerek on sene kadar orada kaldı. 1894 senesinde Londra'da vefât ettiği için cenâzesi İstanbul'a getirildi. 1934'de ölen Alfred Rüstem Bey bunun oğlu idi. Bak. İbrahim Alâeddin, Meşhur adamlar, C. IV, s. 1386.

10 Yusuf Rizâ Paşa'dır. Manastır'da Petriç hânedânından Mestan Bey'in oğlu olup, 1826 senesinde doğdu. Avrupa'da tahsil gördü. Arabça ve Farsça yanında, iyi Fransızca ve Rusça dahi öğrendi. Evvelâ Bâb-ı âli Tercüme-odası'nda göreve başladı. 1847'de Kıbrıs Mehmed Paşa'nın Londra elçiliği zamanında Sefâret kâtibi olarak Londra'da bulundu. 1854'de Paris Sefâret-i Müsteşârî; bir sene sonra Atina elçisi; 1856 yılında da Petersburg elçisi oldu. 1867'de Tahran elçiliğine gönderildi. Bilâhire İstanbul'da görev aldı ve iki def'a Şehr-emini tâyin edildi (1878). Son olarak Muhâcirin Komisyonu reislğine getirildi ve 1894 senesinde vefât ederek, Eyûb'de, Bostan-iskelesi'nde olan kabristana defn olundu. Bak. İbrahim Alâeddin, Meşhur adamlar, İstanbul 1933/36, C. IV, s. 1364.

11 Hayrullah Efendi, Hekim-başı Abdülhak Molla'nın oğlu ve meşhûr şâir Abdülhak Hâmîd'in de babasıdır. İstanbul'da doğmuş ve Tıbbiyye'de okumuştur. Aynı zamanda medrese tahsili gördüğü için müderris, İzmir Mollası ve Mekke pâyesi derecelerini dahi kazandı. 1848'de İlimiye sınıfından, Mülkiyye mesleğine geçtiği için Ulâ evveli mertebesine yükseldi ve Ma'ârif Meclisi'ne âzâ

vukû'-ı vefâtına mebnî orası açılıp müşârü'n-ileyh Rizâ Beyefendi ise hakikaten lisân-ı fârisiye âşinâ olarak mu'âmelât-ı İraniyân'a vukûf ve ma'lûmât-ı tâmmesi bulunduğu cihetle, buraya daha ziyâde münâsib görünmekte olmasile, icâb-ı hâl be-tekrar mülâhaza kılın-dıkda fi'l-hakîka Amerika'ya öyle bir sefir-i dâimî irsâlinin lüzûm-ı kavisi el'an mevcûd olup, aranılan sıfatları câmi' münâsibi lede't-te'-emmül el-hâletü bâzihi Napoli Şehbenderi olan *Blak Efendi* ashâb-ı liyâkat ve dirâyetden ve İngiliz lisânına dahi âşinâ bulunarak ehil ve muktedir olduğundan ânın uhdesine rütbe-i Ulâ sınıf-ı sânisî tevcihi ve Orta-elçilik ünvanı ile Amerika Sefâretine ve müşârü'n-ileyh Rizâ Beyefendi'nin dahi Tahran Sefâreti'ne icrâ-yi me'mûriyyetleri ve müşârü'n-ileyh Rüstem Bey'in vukûf ve ma'lûmâtı ve kuvve-i kalemiyyesinin derece-i kemâlde olması cihetiyle, me'mûriyyeti, üzerinde olmak üzere, muvakkaten Der-sa'âdet'e celbile, şu aralık Hâriciyye Nezâret-i celilesi ma'iyetinde bulundurulmasında fevâid ve muhassenât derkâr idüğünden, mîr-i müşârü'n-ileyhin dahi ol-vecihle bu tarafa celbi ve yerine muvakkaten bir münâsibinin maslahat-güzâr ta'yini sûretleri tahattur olunmuş ise de, ol-bâbda her ne vecihle emr ü fermân-ı hazret-i Pâdişâhî şeref-sünûh ve sudûr buyurulu ise, mantûk-ı münîfine tevfiik hareket olunacağı beyâniyle, tezkire-i senâverî terkîm kılındı Efendim. Fî. 27 Zi'l-ka'de sene 1283 (2 Nisan 1867).

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki;

Reside-i dest-i tevkîr olan iş-bu tezkire-i sâmiyye-i sadâret-penâhileri manzûr-ı âlf-i hazret-i Pâdişâhî buyurulmuş süver-i muharrenin ber-müceb-i istizân ifâ-yi muktezâları müte'âllık ve şeref-sudûr buyurulan emr ü irâde-i me'âli-âde-i cenâb-ı şehinşâhî icâb-ı celîlinden bulunmuş olmağla ol-bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyül-emrindir. Fî. 28 Zi'l-ka'de sene 1283» (3 Nisan 1867).

oldu. Bilâhîre Meclis-i Valâ âzâlığına ve Mekâtib-i Umûmiyye Nâzirliğine getirildi. 1857'de Ma'ârif müsteşarı, az sonra da Tıbbiyye Nâzırı tâyin edildi. Nihâyet 1864 yılında Meclis-i Valâ âzâlığından Tahran Sefâreti'ne elçi olarak gönderildi. İki sene sonra da orada vefât etti.

18 cildlik matbû *Osmanlı Tarihi* bunun eseridir. *Makâlât-ı Tıbbiyye*'yi dahi te'lif etmiştir. Encümen-i Dâniş (Akademi)'in ikinci başkanı olup, daha bazı eserleri ve şiirleri vardır. Bak. İbrahim Alâeddin, *Meşhur adamlar*, C. II, s. 699/700; Enver Ziya Karal *Osmanlı Tarihi*, Ankara 1954, C. VI, s. 177.

Edouvard Blacque Bey, hicri 1283 (1867) yılında, yirmi beş bin kuruş ma'aşla gönderildiği, Devlet-i aliyye'nin Amerika Sefâreti'nden, hicri 1289 (1872) târihlerinde ma'zûlen ayrıldı. Bu göreve tâyininden iki sene sonra, yâni 1285 yılında ise, Osmanlı İmparatorluğu'nun Mülki sınıfına âid en yüksek rütbelerinden bulunan Ulâ sınıf-ı evveli derecesine yükselmişti. Blacque Bey, iki buçuk sene kadar açıkta kaldıktan sonra, hicri 1292 (1875) yılında nihâyet yedi bin beş yüz kuruş ma'aş ile Matbûat müdürlüğüne nasb edildi¹².

Bu tarihte yayınlanan bir emir-nâme ile gazetelerin çıkardıkları ilâvelere «Tevcihât ve Tebligât-ı resmîyye» gibi husûslarla, resmî telgraf-nâmeler dışında, efkâr-ı umûmiyyeyi karıştıracak mâhiyette makâleler ve asılsız haberler konulmaması bildirildi. Bu mu'âmele bir nev'i sansür mâhiyetini hâiz bulunuyordu. Esâsen 1876 târihinden itibaren, Matbû'ât Müdürlüğü'ne kısa bir süre için matbû'âtı sansür etme görevi de verilmişti¹³. Ancak Blacque Bey bu görevde bir sene kadar kalmış ve hicri 1293 (1876) senesinde on bin kuruş ma'aşla Devlet Şûrâsı âzâları arasına katılmıştı. Aynı zamanda fahrî olarak Adalar Kâimimakâmlığı ile Dâire-i Belediye Reisliği'ni dahi yapıyordu. 1294 (1877)'de ise, aynı ma'aşla Altıncı Dâire-i Belediye'ye reis tâyin olundu. Fakat görevinde vukû' bulan bir tebeddülât sonunda, reislik ünvanı, 1296 (1879)'da Altıncı Dâire-i Belediye Müdürü olarak değiştirildi ve ma'aşı dahi on bin kuruştan, beş bin kuruşa indirildi. Böylece 28 Safer 1300 (8 Ocak 1883) târihine kadar bu vazifede çalıştı. Şa'bân 1302 (Mayıs 1885) târihinde Bâlâ rütbesine yükseldiği gibi, ma'aşı da tekrar on bin kuruşa terfi olundu.

Blacque Bey çalıştığı me'mûriyetlerin hepsinde başarılı olmuş ve hiçbir vakit umûr-ı me'mûresinden dolayı muhâkeme edilmemiş, hatta töhmet altında dahi tutulmamıştı. Şehr-emîni meşhûr Mazhar Paşa, onun siciline düştüğü bir kayıdda şöyle diyordu : «Mîr-i müşârü'n-ileyh kudemâ-yı me'mûrin-i Devlet-i aliyye'den olup, vazife-i

12 Başbakanlık Arşivi, *Sicill-i Umûmi Defterleri*, nr. 1, s. 1016; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, c. IV, s. 874.

13 Abdülaziz ve Abdülhamid II. devirlerindeki Matbûat İcâresi hakkında bk. Vedat Günyol, *Matbûat maddesi, İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1969, fasl-kül, 73.

hâzırasına âid mu'âmelâtı hüsn-i ifâ etmekde olduğu tasdik olunur. 7 Şa'bân sene 1303 ve 29 Nisan sene 1302»¹⁴.

Blacque Bey, bu târihe kadar, gördüğü hizmetler dolayısıyla, muhtelif devletlerden nişanlar dahi almıştı. Evvela, vaktiyle babasına verilen murassa' İftihâr Nişanı kendisine intikal ettiği gibi, bilâhire İspanya ve Portekiz devletlerinin İzabella Katolik ve Hristos; İtalya Devleti'nin Tâc nişanlarının birinci ve bahis konusu devletlerin Moris ve Lazar nişanlarının dördüncü derecesile, Avusturya Devleti'nin François Joseph ve İsveç Kırâh'ının Étoile nişanları, 6 Rebi'ü'l-âhir 1307 (30 Kasım 1889) târihinde de, Almanya'nın Couronne de Prusse nişanı, İmparator tarafından kendisine verilmişti. Bunlardan başka 10 Şevvâl 1299 (25 Ağustos 1882) târihinde ikinci rütbeden Osmânî; 17 Zi'l-hicce 1303 (16 Eylül 1886)'de birinci Mecidî ve 26 Cemâziye'l-evvel 1307 (18 Ocak 1890) senesinde de birinci rütbeden nişân-ı âlf-i Osmânî ihsân buyurulmuşdu¹⁵.

Devlet-i aliyye nezdinde ve yabancı devletler tarafından bu şekilde taltif gören Blacque Bey, nihâyet 20 Ramazan 1307 (12 Mayıs 1890)'de Bükreş seffri olarak, on bin kuruş ma'aşla Romanya'ya gönderildi. Ancak bu görevinde 26 Rebi'ü'l-âhir 1310 (4 Kasım 1308 = 17 Kasım 1892) târihine kadar kalabildi. Yaşı yetmişe yaklaşmıştı. Nihayet Bükreş'de rahatsızlandığı için, II. Abdülhamid tarafından azlını müte'âkib, İstanbul'a geldi ve 6 Şa'bân 1310 (2 Şubat 1308 = 14 Şubat 1893) senesinde tekrar on bin kuruş ma'aş tahsisıyla, Altıncı Dâire-i Belediyeye Müdürlüğü'ne getirildi. Her ne sebebe mebnî ise, Romanya hükûmeti tarafından kendisine verilmiş bulunan, birinci dereceden, Étoile de Romani nişanını da, lede'l-icâb 10 Receb 1310 (28 Ocak 1893) târihinden itibâren kullanmasına müsâade olundu. Sıhhati İstanbul'da dahi düzelmediği için sonunda Büyükdâ'da istirahatata çekildi ve 19 Haziran 1311 (1 Temmuz 1895)'de, yetmiş yaşlarında öldü¹⁶.

14 *Sicill-i Umûmi Defterleri*, nr. 1, s. 1016.

15 Başbakanlık Arşivi, *Sicill-i Umûmi Defterleri*, nr. 1, s. 1016.

16 Reşad Ekrem Koçu, *İstanbul Ansiklopedisi*, c. V, s. 2835.